

Zahej in Jezusovo iskanje izgubljenih (Lk 19,1-10)

Zgodovina, ki jo evangelist Luka hoče podati, je zgodovina odrešenja. Njegova »zgodovina« je pravzaprav evangelijski, veselo oznanilo o odrešenju: »Od Jezusa se je Luka naučil, da lahko o Bogu govorimo le v obliki pripovedi, ki stalno usmerja na tisto, kar je Bog storil sredi naše zgodovine« (Schweizer 1978: 377). Božje odrešenje je za Luka predvsem klic k duhovnemu veselju. Samega pojma odrešenja pa ne moremo razumeti v vsej polnosti brez starozaveznega ozadja, iz katerega tretji evangelist tudi črpa. Pogosto odrešenje razumemo objektivno in kolektivno kot rast in moč lastnega naroda, kot splošno pravičnost, kot preseganje bojazni, izkoriščanja, skrbi in bolezni, mnogokrat pa tudi subjektivno in individualno, kot osebno srečevanje ali odrešenje od zla, kot mirno vest, kot opravičenje itd. (prim. Fitzmyer 1981: 1221-1222).

Poleg tega je moč najti podobno tematiko povsod v Lk: od elementov, ki vsebujejo označevanja Janeza Krstnika (3,10-14), prek prilike o farizeju in cestninarju (18,9-14), pa tja do zgodbe o bogatem oblastniku (18,18-23). Še zlasti Zahej predstavlja živ kontrast slednjemu, ki mu je Jezus svetoval, naj proda vse, kar ima, vendar tega ni storil. To pot pa je Zahej tisti, ki razda svojo lastnino. Predstavljen je kot primer bogatega človeka, ki razume Jezusovo služjenje in sporočilo, hkrati pa mu je mar za uboge in prevarane. Pred tem (18,41) smo pričali Jezusovemu odrešenskemu delovanju, ki kot Davidov sin ozdravi slepega berača pred Jeriho. Ti dve epizodi se odlično prilegata potovanju v Jeruzalem, ki ga opisuje Luka, saj bralca pripravljata na Jezusov prihod v Jeruzalem, ter tako Gospoda prikazuje kot Davidovega sina in kot tistega, ki pri-

naša odrešenje izgubljenim. Tako Zahejeva zgodba na svojstven način prispeva v zakladnico lukovske teologije.

Zahej, kot bogat človek, a majhne postave, s svojimi kretnjami (v želji po »videti«) vzbudi Jezusovo zanimanje. Kot centralna osebnost evangelija se nedvomno javlja osebnost Jezusa, ki je Kristus, Mesija. Na sintaktični in literarni ravni lahko govorimo o posebni mojstrovini, kajti bralec ne dobi opisa Jezusove osebe kar vnaprej ali s posredovanjem oz. tolmačenjem avtorja; vtisa, kaj vse zajema Jezusova osebnost, tudi ne dobimo naenkrat, temveč počasi: z vsako Jezusovo kretnjo posebej, z vsakim dogodkom (pa naj si bo še tako neskladen z judovsko tradicijo) in vsako osebo, ki se zaplete v interakcijo z Jezusom, se nam plast za plastjo odstira pajčolan, v katerega je ovita skrivnostna oseba Kristusa.

Tako odlomek o ozdravitvi slepega berača pri Jerihi, kot tudi odlomek o Zaheju, se odvijata znotraj Lukove narative – Luka je tisti, ki pripoveduje zgodbo. Odlomek 19,11-27 pa je že po literarni vrsti prilika, ki jo evangelist skoraj popolnoma položi v usta samega Jezusa. Evangelist prične odlomek le s klasično ekspozicijo: »Ko so to poslušali ... (19, 11)«, iz katere se da sklepati, da kraj in osebe ostajajo iste, po vsebinski in literarni plati pa se odlomek razlikuje od predhodnih dveh.

Jezusov prihod v Jeriho

Zahejeva zgodba je v Lukovem evangeliju že drugi dogodek, povezan z Jeriho, ki vsebuje elemente spreobrnjenja. S tem avtor us-

tvari čudovit kontrast med tem dogodkom ter ozdravljenjem slepega berača pred samo Jeriho. V 18,35-43 slepi berač na ves glas vpije k Jezusu, da bi spregledal, medtem ko si mora Zahej utreti pot na drevo, da bi videl Jezusa. Jezus ustreže potrebam obeh, kljub temu da mu v obeh primerih ljudje to skušajo preprečiti, ali pa se vsaj pritožujejo nad dejstvom, da jima Jezus posveča svojo pozornost. Zahej je primer nekoga, ki hrepeni po tem, da bi videl Jezusa, tako kot si je tega želel slepec. Kljub temu pa se njuni zgodbi malce razlikujeta: slepec je moral kričati, da si je pridobil Jezusovo pozornost, tu pa pobudo vzame Jezus v svoje roke. Zahej je vsekakor dobil več, kot je pričakoval v svoji goreči želji, da bi videl Gospoda. Zdi se, da slepčeva zgodba bolj izpostavlja vero ter izpoved le-te, Zahejeva pa Jezusovo pobudo za rešitev izgubljenih (19,10). Priliko o desetih minah (19,11-27) pa je avtor očitno časovno povezal s predhodnim dogodkom. V priliki pojasnjuje, kako so vsi odgovorni pred kraljem. Jezus ima oblast, kar pomeni, da ljudje odgovarjajo pred njim. Ko govori o drugem kraljestvu, v času svoje odsotnosti, pravzaprav prikazuje judovsko zavračanje njegove oblasti. Nagrada za zvestobo se bo dala tistim, ki zares poznajo kralja in mu tudi zaupajo. »Zahejev primer prikazuje posebno doktrino Lukovega evangelija, namreč, da ni nihče prikrajsan za povabilo v nebeško kraljestvo« (Driver, Plummer, Briggs 1981: 432), s kraljevo vrnitvijo pa pride tudi sodba za vse, ki ga zavračajo.

Vrstica 19,1 predstavlja klasično ekspozicijo, s katero pisec uvede bralca v novo zgodbo v samo osrčje mesta Jerihe, kjer se trenutno nahaja Jezus. Trenutek si je mogoče zelo natančno predstavljati, saj se avtor iz splošnega pripovedovanja osredotoča na vse bolj podrobno. To omogočajo elementi, ki v večji meri še vedno nakazujejo neko splošno opisovanje osebe, ki je v tem primeru višji cestinar in bogat

človek, Zahej po imenu. Ta večdelni opis človeka, okrog katerega se bo zgodba zapletla, je veljal tudi pred Jezusovim prihodom v Jeriho. Zahej je bil po vsej verjetnosti že kar nekaj časa višji cestinar, da si je pridobil vse denarne dobrine ter (površno in ozkosrčno) poznavanje s strani svojih someščanov. Vrstica 3 pa se že osredotoči na specifičen trenutek Zahejevega življenja, nazaj na sam Jezusov prihod skozi Jeriho. Bralec se mora postaviti v Zahejevo kožo, da lahko dojame vsaj delček radovednosti, gorečnosti, iznajdljivosti in truda, ki ga je ta mali človek moral vložiti, da je dobil enkratno priložnost videti Jezusa. Že sama dinamika pripovedovanja kliče k zapletu pripovedi: v Zaheju je morala delovati neka notranja sila, ki ga je silila k naporu, ki ga opisujejo glagoli *poskušati*, *steči*, *splezati*. Ni si težko predstavljati, kako je stegoval svoj vrat, da bi videl pomembnega prišleka, pa ni mogel zaradi *množice*, ker je bil *majhne postave*. Vrstica 4 le še dopolni kopico atributov, ki jih je v sebi združevala Zahejeva osebnost: tek naprej in plezanje na drevo se na prvi pogled zdita nepomembna, vendar pa s takšnim površnim branjem teh besed bralec zgreši bistveno: gre namreč za to, da se je ta mali človek v dani situaciji dodobra potrudil, pokazal svojo iznajdljivost in zmogljivost tehtne presoje. Zgodba doseže nadaljnjo nadgradnjo v 19,5, kjer pride do nenadne in nepričakovane reakcije s strani Jezusa. Jezusove besede so tako za Zaheja, kot tudi za množico (in bralca), presenetljive. Njegova prošnja (ki je v bistvu velelnik) kaže na to, da Jezus sprejema Zaheja. To ironično (samo)povabilo, ki ga predstavlja Gospodova pobuda, je več, kot bi si Zahej sploh lahko želel. Zanimiva je predvsem Jezusova reakcija, ko se sam povabi v goste k Zaheju. Prislov *danes* (gr. *semeron*) v povezavi z *moram* (gr. *dei - treba je*) ima v lukovski odrešenijski zgodovini posebno konotacijo. Čemu ta nujnost, Jezus (še) ne pove, vendar pa glede na odziv množice lahko sklepamo, da je Jezus na tak način izkoristil pri-

ložnost in še bolj poudaril naravo svojega poslanstva (prim. Fitzmyer 1981: 1224).

Nujnost Odrešenikovega posredovanja in pomembnost trenutka pa ni izražena le s *semeron*, temveč tudi v velelniku »*hitro splezaj dol*« (»*speusas katabethi*«), ki ga pisec zgodbe spretno uporabi v vrstici 6. Evangelist je na kratko, a stilno zelo spretno opisal Zahejevo ubogljivost: besede, ki jih je Jezus prej (»*speusas katabethi*«) izrekel v smislu povabila, Luka tu povzame skoraj dobesedno (»*speusas katebe*«), in s tem pokaže na cestninarjevo brez-pogojno ustrežljivost. Prav tako v istem stavku napetostni lok sprosti in zaznamuje s pomembnim čustvenim izrazom, kajti Zahej ga je »sprejel z veseljem«. Nerazumevanje vseh navzočih v 19,7, ki se odzovejo z godrnjanjem, predstavlja preobrat. Besede »Ustavil se je pri grešnem človeku« avtor položi v usta vsem (*pantes*), ki so prisostvovali temu dogodku. Bralcu skuša situacijo še bolje prikazati s tem, ko sam pojasni, da so ti »*vs*« pravzaprav »*godrnjali*« oziroma »*govorili*«. Vsekakor je bralcu takoj jasno, da takšna reakcija ni pravilna ter odraža nerazumevanje množice. Godrnjanje in govorjenje ponazarjata nevmesno reakcijo; njuna konotacija je negativna. Tako avtor bralcu spretno sugerira, da takšen odziv ni pravilen, in napove, da obstaja alternativa. To alternativo ponazori Zahejev nastop, ki poskrbi za ponoven zaplet v zgodbi. Elementi, ki ponazarjajo dramatičnost dogodka, so tu predvsem močni izrazi, ki kažejo na cestninarjevo odločnost, neomajnost, hkrati pa tudi veliko željo, v kateri Jezusa imenuje Kyrios (Gospod): grški glagol *statheis*, ki pomeni ustaviti se, napove, da se bo Zahej branil. Ko svojega gosta poimenuje z Gospodom, mu izkaže spoštovanje, in mu tako kot tisti, ki razumejo moč Odrešenikove osebe, s tem prizna kraljevski naziv. Luka tu edinkrat položi besede v usta Zaheju ter tako še bolj poudari moment cestninarjeve odločnosti stopiti na pot spreobrnjenja. Dogodek doseže svoj vr-

hunec z Jezusovo intervencijo in razglasitvijo odrešenja v 19,9, kjer gre za poudarek na trenutku, ki ga uvaja časovni prislov »*semeron*« - danes. Evangelist je iztočnico za to dobil v 19,5, jo nadalje izvrstno razvil v 19,8 (kjer Zahejeva izjava kaže na lukovski motiv kesanja in pripravljenost izpolniti svojo obljubo *hic et nunc*), dovršil pa prav tu v 19,9 kot vrhunec, kjer zopet spregovori sam Jezus. Vrhunec je v oznanilu, da je tudi Zahej Abrahamov sin, s čimer pove, da ima Zahej prav tako pravico do Božje obljube. Rast celotnega odlomka se dopolni s sumarično vrstico v 19,10, z Jezusovo kratko katehezo, ki je tudi nadgradnja v obliki Jezusovega odgovora množici, s katerim podčrta namen svojega (misijonskega) prihoda oziroma poslanstva: »Sin človekov je namreč prišel iskat in rešit, kar je izgubljeno« (19,10).

Jezus – luč na poti v Jeruzalem

Odlomek o Zaheju lahko primerjamo tudi z drugimi odlomki in liki iz širšega konteksta Lukovega evangelija. Enota 9,51-19,44 predstavlja Jezusa na poti v Jeruzalem, kjer se bo izkazalo, da ga Judje zavračajo, On pa bo pokazal novo pot. Bralec se mora ob prebiranju teh poglavij zavedati, da so le-ta tipično lukovska. Dobršnega dela materiala namreč ne najdemo nikjer drugje. Tudi zgodba, ki opisuje srečanje med Jezusom in Zahejem, je del tega materiala. Poleg tega se bralec sooči z veliko koncentracijo Jezusovih naukov in parabol. Gre za sedemnajst prilik, od katerih je kar petnajst takšnih, ki jih ne najdemo v nobenem izmed ostalih evangelijev. Poudarek, ki ga lahko izluščimo iz te enote, je predvsem na tem, da Jezus začne in pokaže novo pot, kot alternativo tistim, ki so zašli. Na to pot so povabljeni vsi, vendar pa jo nekateri tudi zavrnejo.

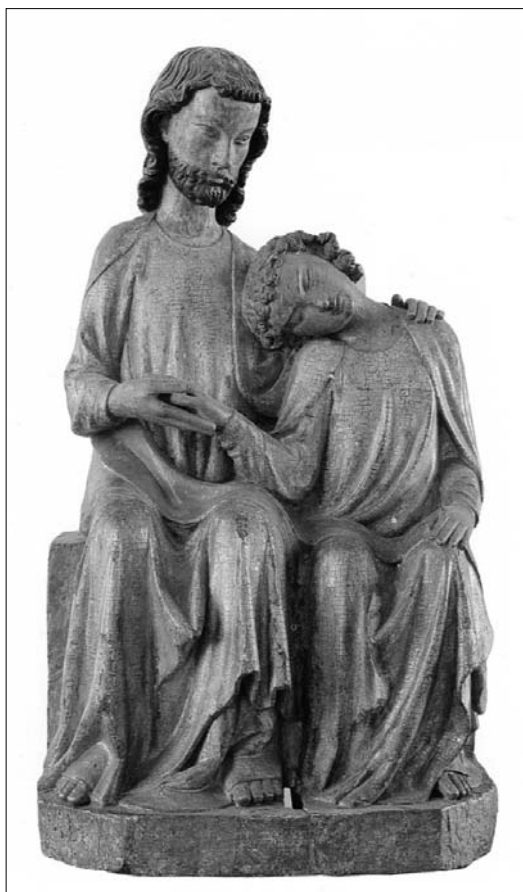
Na začetku enote se učenci učijo osnov učenčevstva: misijonarjenja, usmiljenja, ljubezni do Boga, ljubezni do bližnjega, preda-

nosti Jezusu, njegovemu nauku, ter molitve (9,51-11,13). Nadalje Jezus nastopa v bolj kritični vlogi, kjer poziva množico, naj razpozna znamenja časov (12,49-14,24). Izraelu napove sodbo, če se ne spreobrne, časa za to pa zmanjkuje (13,1-9.31-35). Kljub temu blagoslov še vedno pride.

Sledeča poglavja, ki opisujejo potovanje v Jeruzalem, zadevajo učenčevstvo. Tako se bo od njih zahtevala popolna predanost (14,25-35). Temeljna naloga njihovega misijonskega poslanstva bo iskati izgubljene, kot jih išče Bog (15,1-32). Bog se razveseli, ko najde izgubljene grešnike; in ravno Jezus je tisti, ki to poudarja in učencem daje zgled. Učen-

čevstvo prihaja do izraza ravno v služenju bližnjim, zato so učenci radodarni (16,1-31). Čeprav je krivo učenje grožnja, ga odpuščanje bratov in sester, globoka vera ter služenje vendarle presegajo (17,1-10). Učenec mora živeti v upanju na kraljevo vrnitev. Nato se bo izpolnila obljuba kraljestva, ki je že oznanjeno in prisotno (17,11-18,8). Njegov prihod bo čas stroge sodbe, vendar pa tudi plačila. Učenec mora živeti ponižno, vse dajati in vse zaupati Očetu (18,9-30).

Jezus znova pokaže na izvor svoje oblasti, ko napove svoje trpljenje in ozdravlja kot Davidov sin (18,32-43). Zahej pooseblja spokorenega grešnika in bogatega človeka (19,1-10),

Kristus in Janez, pobarvan hrast, ok. 1330,
iz Sigmaringna (ZRN), Državni muzeji, Berlin.

in je odsev Jezusovega poslanstva; ta cestinar je bil izgubljen, Jezus pa ga opazi in reši (19,10). Prilika o desetih minah parabolično poudarja, da so tako učenci kot tudi narod odgovorni pred Kraljem (19,11-27). Jezus vstopa v Jeruzalem kot kralj, toda elita ga zavrne (19,28-40). Jezus narod posvari, češ da mu ni uspelo odgovoriti na Božjo obljubo, zato se bo soočil s sodbo (19,41-44).

V tem širšem kontekstu odseva več tipov, ki na takšen ali drugačen način stopajo v kontrast z Zahejevo zgodbo. Slednjega lahko primerjamo s cestinarjem (18,9-14), ki je znal ponižno pristopiti k Bogu in odgovoriti na njegov klic; in Jezus je pohvalil njegovo molitev, pokazal, da je sprejemljiva, tako kot se je za sprejemljivo izkazalo Zahejevo ravnanje. Pri-poved o Jezusu in Zaheju predstavlja tudi lep kontrast v primerjavi z nespametnim bogatašem (12,13-21), ki si nabira zaklade, Zahej pa je v nasprotju z njim bogat pred Bogom. Podoben kontrast lahko najdemo tudi v zgodbi o bogatašu in ubogem Lazarju (16,19-31), v kateri se bogataš ne zmeni za ubogega Lazarja. Predvsem pa je Zahej najboljša polarizacija z bogatim oblastnikom iz 18,18-23, ki žalosten odide. Zahej pa, ravno nasprotno, Jezusa sprejme z veseljem. Tako Zahej predstavlja odlično figuro, na katero se osredotoči Luka, ko se Jezusovo potovanje v Jeruzalem bliža koncu (prim. *Dictionary* 1992: 501). Predpogoj pristinega odnosa z Bogom je zmožnost spreobrnjenja in odpovedi lastnim fiksnim predstavam, česar pa brezoblična gmota, katero predstavlja množica v 19,7, ne zmore.

Ubogi in bogati

Jezusov poziv bogatemu mladeniču, naj gre za njim v poslušnosti učenca in v izpolnjevanju zapovedi (18,22), se navezuje na poziv k uboštvu in čistosti. Tako tudi zabiča svojim učencem, naj mu dajejo prednost pred vsemi stvarmi in vsemi ljudmi ter naj se zaradi njega in evangelija odpovedo vsemu,

kar imajo. Malo pred svojim trpljenjem jim je dal za zgled ubogo vdovo iz Jeruzalema, ki je dala od svojega uboštva vse, kar je imela za preživljanje (21,3). Zapoved o nenavezanosti na bogastvo oz. zapoved uboštva je obvezna za vstop v nebeško kraljestvo.

»Malim« je Oče razodel tisto, kar ostaja prikrito modrim in razumnim. Po drugi strani pa lahko rečemo, da se Jezus popolnoma poistoveti z ubogimi: od skromnih jasic do križa; pozna lakoto, žejo in pomanjkanje. Skozi celotno zemeljsko življenje je Jezus hodil po poti uboštva, pokorščine, služenja in žrtvovanja samega sebe, da bi na koncu, s svojim vstajenjem, le izšel kot zmagovalec. Sicer pa nam tudi zapovedi ljubezni nalagata ljubezen do vseh - bližnjih in sovražnikov - tako tudi do ubogih na vse načine: bolnih, (duhovno) oddaljenih, revnih, izgubljenih ipd. Ob koncu časov pa bo Jezus prepoznal svoje izvoljene ravno po tem, kar so storili za uboge. Tudi ljubezen celotne Cerkve se navdihuje ob evangeliju blagrov, ob Jezusovem uboštvu in ob njegovi pozornosti do ubogih. Tu ne gre le za gmotno uboštvo, temveč gre za tako kulturno kot tudi religiozno uboštvo.

Danes bi le-to dejavnost lahko povezali z molitvijo, ki je ena izmed skrivnosti božjega kraljestva, ki so razodete »malim«, ubogim iz blagrov, Kristusovim služabnikom. Da bi sami razumeli globino molitve in sprejeli nje-no delovanje, moramo neredko tudi sami pristati na uboštvo in sprejeti duhovna bogastva, ki nam jih Boga namenja in molitev prinaša. Tudi ubogim lahko pomagamo z molitvijo, zato bi bilo nesmiselno celotno temo »ubogih in bogatih« poenostaviti na materialno-socialno pomoč, pri tem pa pozabiti na duhovne kreposti.

Veselje

Zahej kot gostitelj z veseljem sprejema svojega gosta Jezusa (prim. Lk 19,6); lahko bi rekli, da ta gesta izraža tudi tisto pristno ve-

selje starozaveznega izvoljenega ljudstva, za katerega se zdi, da je v Zahejevem času že pozabilo, da je temelj Izraelovega veselja zavest, da ga je Bog izvolil. Še v večji meri določa veselje Nova zaveza. Veselje je povezano z osebo Kristusa in odrešenjem, ki nam je bilo v njem podarjeno. Sporočilo o Jezusu se imenuje evangelij (prim. Mr 1,1) in je oznanilo veselja (Lk 2,10). Veselje je povezano z rojstvom predhodnika (Lk 1,47), Jezus pa sam v priliki o izgubljeni ovci priznava svoje veselje nad grešnikom, ki se spreobrne (prim. Lk 15,5). Veselje tudi postane oblika vedenja, ki je zapovedana za Gospodove učence. Veselili naj bi se, da so njihova imena zapisana v nebesih (prim. Lk 10,20). Če bodo živeli po njegovih zapovedih, bo v njih Jezusovo veselje in njihovo veselje bo popolno (prim. Grabner - Haider, Krašovec et alii 1984: 755). V Zahejevi zgodbi pa bralec dobi občutek, da je že cestninarjevo veselje, s katerim sprejema Jezusa, sad odrešenja, ki mu ga bo kasneje oznanil Sin človekov. Jasno je namreč, da je za Luka zelo pomembno deliti veselje, ki prihaja po Jezusovem služenju človeku. Tretji evangelij je pravzaprav blagovest »veselja«: ta je v ospredju ob oznanilu in njegovem sprejetju, ob čudežih, ob spreobrnjenju grešnikov ter ob vstajenju.

Jezusovo potovanje kot iskanje izgubljenih

Izrek v Lk 19,10 med drugim povzema soteriološko sporočilo celotnega Jezusovega potovanja ter Lk na splošno; Jezus je prišel kot Sin človekov, da bi poiskal in rešil¹ izgubljene. »19,10 je kerigmatično orientiran zaključek, ki se po tematski plati naslanja na Ezk 34,16« (Ernst 1977: 513), kjer se Jahve opiše kot pastir, ki poišče Izrael, svojo čredo, ki se je izgubila, in jo reši ter pripelje nazaj, da jo nahrani na Izraelovih gorah.

Luka najprej Jezusa oriše kot tistega, ki potuje in povsod na poti proti Jeruzalemu vzbuj

ja zanimanje množic(e), predvsem pa Zaheja, ki v njem vidi Gospoda (gr. Kyrios). Slednji spet poseže po človeku, ki po mnenju takojšnjih ljudi izhaja iz vrst cestninarjev in grešnikov. Pomembno se zdi dejstvo, da je Jezus višjega cestninarja poklical po imenu. Samo besedilo sicer ne pojasni, odkod Jezus pozna Zahejevo ime, vendar pa iz te situacije lahko izluščimo tudi eno izmed številnih Kristusovih sposobnosti, ki izvirajo iz nadnarave; kljub temu da nimamo natančnega podatka, ki bi to pojasnjeval, je zadeva jasna: Jezus položaj povsem obvladuje. On je tudi tisti, ki izrazi nujnost: »danes *moram* namreč ostati v tvoji hiši« (19,5b) in takorekoč sam potrka na vrata nekoga, ki je to najmanj pričakoval. Sam Jezus o svoji identiteti posredno pove, da je Sin človekov, ki ima posebno poslans-tvo: »Sin človekov je namreč prišel, iskat in rešit, kar je izgubljeno« (19,10). Gospoda kaže kot Odrešenika vseh ljudi, ki je posebej pozoren do majhnih, grešnikov (cestninarjev) in predvsem tistih, ki ga sprejmejo z veseljem, ne podleže pa negativnim reakcijam množice, ki godrnja in mu očita spogledovanje z grešnim človekom; po Abrahamovemu sinovstvu je Zahejevi hišo oznanil odrešenje, ki je odrešenje po veri. Sin človekov je tisti, ki je prišel po izgubljene ovce Izraelove hiše.

Pričujoči odlomek Jezusa predstavlja tudi kot tistega, ki zna nagovoriti srce človeka, ki je odprt za odrešensko oznanilo, zakrknjenim (tako bi namreč lahko označili reakcijo godrnjačev) pa je primoran pojasniti situacijo, ki se jim zdi tako kontroverzna. Sami še niso povsem dojeli Jezusove paradigme o služenju. Ravno Lk 19,1-10 odseva mnoge elemente, ki Gospoda slikajo kot tistega, ki služi ljudem:² najprej Jezusovo zanimanje in sploh pobuda v zvezi z izgubljenim grešnikom, nato odgovor bogatega moža, ki se ga je dotaknila Božja roka, sledi spreobrnjenje in napoved odrešenja. Celotna zgodba o srečanju med Jezusom in Zahejem je kot mojstrovina, slika,

Georges Rouault: **Sveto obličje**. Olje na platnu, 1933,
Nacionalni muzej moderne umetnosti,
Center Georges-Pompidou, Pariz.

ki na mojstrski način prikazuje Jezusovo služenje ljudem, kakor da bi Luka želel bralcu pokazati na Kristusovo pobudo v služenju, hkrati pa tudi na pravi odziv nanjo. Jezus je tisti, ki stegne svojo roko proti majhnim in nemočnim ter mu je mar tudi za grešnike. Gre za tipični model Jezusa - Odrešenika, ki sebi ob bok postavi Zaheja - model svetnika.

Obljuba odrešenja pripravlja na svetništvo

Predstavitev človeka v Lk 19,1-10 lahko gledamo dvoplastno: najprej je tu Zahej, ki se na nenavadno Jezusovo povabilo odzove izredno pozitivno - z veseljem in se na koncu takorekoč izkaže za model svetnika, nato pa se pojavi še množica, ki se na Jezusov pogovor z Zahejem odzove negativno - z godrnjanjem.

Zahej je tipičen lik, ki ponazarja višjega cestinarja in bogatega človeka, česar Jezus tu ne problematizira. Jasno je, da je bila služba cestinarjev med najbolj preziranimi, saj so bili ljudje prepričani, da tovrstni uradniki bogatijo in se okoriščajo na njihov račun; zato tudi množica Zaheja ovrednoti kot grešnika. Razplet dogodkov potrdi staro ljudsko modrost, ki pravi, da videz lahko vara. Sama služba pobiralca davkov vzbuja misel na korupcijo, vendar pa se Zahej na presenečenje množice izkaže za pravičnega v ravnanju in je, kot ga Jezus imenuje, Abrahamov sin (prim. Johnson, Harrington 1991: 287). Očitno je, da Zaheju njegov poklic ne onemogoča dostopa do Boga. Gre za tip osebe, ki jo Jezus poišče, da ljudstvu obljube pokaže, kako imajo tudi takšni pravico do Božje obljube (prim.

Driver, Plummer, Briggs 1981: 436). To, da je nekdo grešnik, še ne ukinja njegove pravice do Božje milosti. Množica je v danem trenutku spregledala bistvo. Zahejeva spreobrnitev predstavlja proces, ki je preoblikoval celotno osebnost človeka, ki so ga vsi imeli za grešnika. V tej preobrazbi se zrcali utelešenje in izpolnitev Jezusovega klica. Z antropološkega vidika je Zahej prikazan kot bogat človek, ki za razliko od bogatega oblastnika (prim. Lk 18,24-26) Jezusu odgovori z vero. Cerkvni oče Beda je to, kar bogatemu oblastniku ni uspelo, uspelo pa je Zaheju, komentiral na izvrsten način: *»Poglej, velblod je odložil grbo, da je prišel skozi šivankino uho, to je bogatin in cestninar, ki je zapustil breme bogastva in prezira vredno sleparjenje ter se tako skozi ozka vrata podal na tesno pot, ki vodi v življenje»*.³

Množica je predstavljena kot brezoblična gmota, nezmožna tehtne presoje, predvsem pa nezmožna hoditi po poti Boga. Res je, da Jezusa spremlja že lep čas, toda o »ustavici« Božjega kraljestva se je naučila bore malo, kajti prepogosto ljudje ne dovolijo, da bi prezirani našli Boga. Množica je zaradi Jezusove namere, da bi ostal pri Zaheju, vzvalovila. Všeč so jim njegovi čudeži, ni pa jim mar za njegovo družbo. Zato pa je Zaheja prvi nagovoril prav sam Gospod; Zahej je želel le videti Jezusa, toda vera ga je pripeljala veliko dlje: pripeljala je Jezusa, da prespi v njegovem domu; pripeljala je izgubljeno ovco nazaj k pastirju.

Cerkev mora slediti Jezusovemu zgledu

Skozi Lukov evangelij bralec lahko le sluti, kako obsežen projekt je Cerkev. Ne gre za elitno, izolirano družbo, ki bi se odmejila od sveta. Odlikuje se po drugačni vrsti odmejitve – od zla, greha in vsega hudega, ki si ga človek zadaja. Bistveno se zdi vprašanje, na katerega pričujoči odlomek odgovarja na resnično mojstrski način: kdo ima dostop do Božjega bla-

goslova in moči, ki odrešuje? Tisti, ki prepozna potrebo po Božji milosti. In kdo je potem takem bogat pred Bogom? Vsak, ki sledi Jezusu po veri. Zahej je lep dokaz, da Božji zaklad (v Cerkev) prihaja po veri; če Zahej tega ne bi bil spoznal, se nikakor ne bi odrekel svojemu bogastvu, odšel bi žalosten. Vernik, kot član Cerkve, naj bi na Jezusove pobude odgovarjal z veseljem, radodarnostjo, predvsem pa z zavestjo, da popravi napake iz preteklosti. Ta zgodba pove o Cerkvi še mnogo več, kot se zdi na prvi pogled. Pritoževanje množice nad Jezusovim druženjem z grešniki je lahko tudi napoved, kako se znotraj družbe, ki sicer sledi Jezusu, ustvarja nekakšna ironična bipolarnost. Tu na eni strani vidimo peščico tistih, katerim Jezus resnično prinaša odrešenje, na drugi pa množico tistih, ki Jezusu sledijo od samega začetka njegovega javnega delovanja (nekateri izmed teh so morda poslušali celó Jezusov govor na ravnem kraju (prim. Lk 6,17 sl.)), a se kljub temu iz Kristusovega služenja niso veliko naučili. Gre za misijon med grešniki, ki se bo razširil tudi na pogane, iz česar lahko sklepamo, da bo Jezus to, kar je storil za izgubljenega Zaheja, storil tudi za tiste, ki se počutijo izgubljene znotraj Cerkve. Cerkev tako ostaja oznajnjevalka in varuhinja pozitivnega sporočila: Jezus je rešitelj, poslan od svojega Očeta, ki je Stvarnik. In Stvarnik ne bo dopustil, da se bo njegovo stvarstvo pogubilo. Zato Jezus ob zgledu Zaheja sporoča vsem ljudem, da je »Sin človekov prišel iskat in rešit, kar je izgubljeno« (Lk 19,10). To je sporočilo, ki velja za vse čase in kraje, najsi bo situacija še tako nemogoča in brezizhodna, Stvarnikova milost in obljuba, ki je kulminirala v Sinu, steguje svojo roko k človeku, ki je majhen, in ga bo rešila.

Božja ljubezen – večja od greha

Dogodek, ki govori o srečanju Jezusa in Zaheja, bralca nikakor ne more pustiti ravnodušnega. Zagotovo ni bil napisan brez namena, ravno nasprotno, v sebi nosi bogato sporočilo.

Vabi nas, da se ob njem ustavimo in premislimo svoje trenutno stanje, takorekoč ocenimo prehojeno pot. V sebi pa ta odlomek nosi veselo oznanilo, da bo Jezus prišel iskat in rešiti, kar je izgubljeno. Prihaja po sredi našega življenja, tako kot v Jeriho. Gleda na levo in desno, pa tudi zvedavi pogledi radovednežev, ki ga opazujejo zviška, mu ne uidejo. Jezus išče in najde. Tako kot je poiskal in našel Zaheja. Naloga človeka je, da ga sprejme z veseljem, mu odstopi primerno mesto v svojem življenju, ga pozdravi kot rešitelja in takoj stopi na pot novega življenja. Pripoved hkrati opozarja, da so na tem svetu tudi ljudje brez obraza (kot je bila brez obraza množica), ki nasprotujejo in v svoji omejenosti in nerazumevanju skušajo ovirati Jezusov načrt. Ljudje prepogosto kažejo na slabosti drugih, lastne pa se bojijo priznati. Odgovor, ki ga proti očitkom ponuja Zahej, je dobrota in usmiljenje: ta bogati in grešni cestinar, majhen po postavi, a velik v svojem dejanju, je doživel preobrazbo svoje osebnosti. Doživel je zasuk na teološkem in duhovnem področju, ki sta med seboj tesno povezana. V teološkem smislu zato, ker od Jezusovega povabila naprej drugače dojema Boga (sam ga je namreč imenoval Gospod); prej ga je verjetno zelo ozko, le znotraj okvirov postave. Na duhovnem področju pa je napredoval v smislu vrednot. Slednje je dokazal z odločitvijo, da polovico svojega premoženja razda ubogim, vsem, ki jih je prevaral, pa četverno povrne. Jasno je, da si je Zahej prestrukturiral lestvico vrednot in priorit. Ne le da je videl Jezusa, spregledal je tudi v duhovnem smislu. Spreobrnjenje je tako izostrilo tudi njegov socialni čut. Zahejev primer na svojstven način prikazuje le redko razumljen ideal, namreč da ni pomembno, kaj vse nekdo ima, temveč kako človek razpolaga s temi dobrinami. Jezusovi učenci so bili med prvimi poklicanimi, da spoznajo, kako vse v življenju pripada Bogu, kajti iz njegovo roke vse to tudi prihaja. Bogati oblastnik ni niti dobro premislil o Jezusovi zahtevi, naj proda vse, kar ima,

medtem ko so učenci in Zahej že vstopili v ta proces hoje za Kristusom. Zahej pa je še danes izvrsten primer, kako v človeku, ki išče, deluje Božja milost.

Brez velikonočnega dogodka sicer ne bi mogli razumeti Njegove osebe, vendar pa tudi srečanja z liki, kot sta slepi berač in Zahej, pomagajo k razkrivanju neizmerne širine Odršenikove osebnosti. Ravno v teh dveh odlomkih vidim tudi smisel poslanstva Cerkve, ki na svoji poti v nebeški Jeruzalem nikoli ne sme postati gluha za uboge, prav tako pa ne sme spregledati možnosti za oznanilo odrešenja sodobnim cestinarjem in grešnikom.

»Če človek more pozabiti na Boga ali ga odkloniti, pa Bog ne neha klicati vsakega človeka, naj ga išče, da bo živel in našel srečo. Toda to iskanje zahteva od človeka ves napor uma, iskrenost volje, »iskreno srce« in tudi pričevanje drugih, ki ga učijo iskati Boga« (KKC 30).

Literatura:

- Dictionary* 1992: več avtorjev: *Dictionary of Jesus and the Gospels*. Leicester: InterVarsity Press.
- Driver, S. R., Plummer, A., C. A. Briggs 1981: *The International Critical Commentary on the Holy Scriptures of the Old and New Testaments*. Edinburgh: T. & T. Clark LTD.
- Ernst, J. 1977: *Das Evangelium nach Lukas*. Regensburg: Verlag Friedrich Pustet.
- Fitzmyer, J. A. 1981: *The Gospel According to Luke. The Anchor Bible*. New York: Doubleday & Company.
- Grabner - Haider, A., Krašovec, J. et alii 1984: *Biblični leksikon*. Celje: Mohorjeva družba.
- Johnson, L., T. Harrington 1991: *The Gospel of Luke*. Collegeville, Minnesota: The Liturgical Press (Sacra Pagina Series).
- Schweizer, E. 1978: *Geschichte der urchristlichen Literatur*. Berlin.

1. Iskati in rešiti, kar je izgubljeno – najdemo v prilikah o izgubljeni ovci (Lk 15,6), o izgubljeni drahmi (15,9) ter v priliki o izgubljenem sinu (15,24.32).
2. Prim. Mt 20,28.
3. Prim. latinski izvirnik v: Driver, Plummer, Briggs 1981: 436.